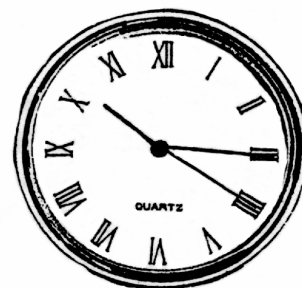
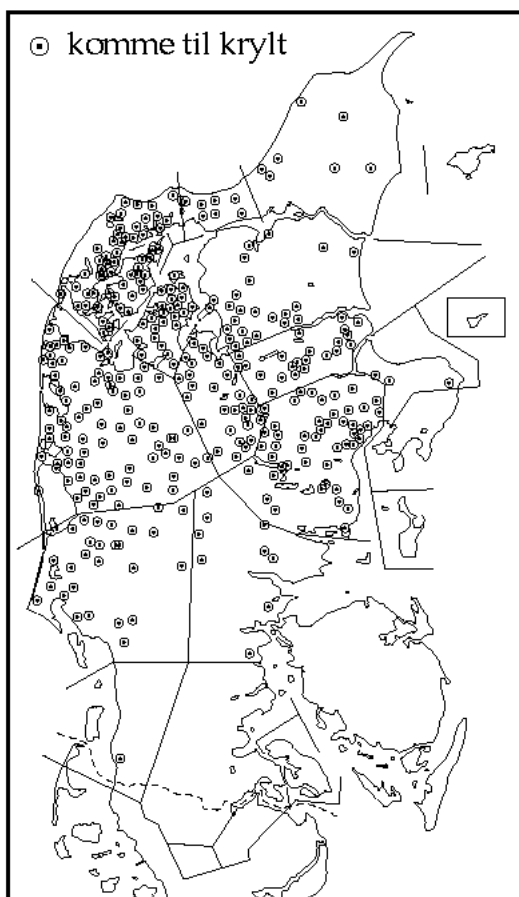

5 minutters jysk

Ingen skal tro, at jysk er let for fremmede. Sammen med en besvaret spørgeliste modtog vi forleden følgende anekdote fra Thy:

En gammel kone fra Ræer var på Thisted sygehus og spurgte, da doktoren var på stuegang: "Hvitter trowr Di æ kommer te krylt?" (= hvornår tror De, jeg kommer til K-?). Hvortil lægen svarede: "Det kan jeg ikke tage stilling til nu". Men bagefter ude på gangen spurgte han sin stab: "Hvor fanden var det, konen ville hen?"

Forståeligt nok har lægen undret sig over den sære lokalitet Krylt, og der er da heller ikke tale om et stednavn. Udtrykket *at komme til krylt* er kendt i en stor del af Jylland (se kort) i betydningen 'komme til kræfter efter svaghed eller sygdom'. Udtrykket bruges også om at komme ovenpå igen efter økonomiske vanskeligheder.

Fra andre egne af Jylland kender vi varianter af udtrykket. I Vendsyssel kan det f.eks. hedde *at komme til krøltjens* eller *til krøltjerens*, i det nordlige og østlige Himmerland og i det sydlige Østjylland kendes *komme til krølter* (i sidstnævnte område sporadisk også *komme til krylt(e)ren*), og i den sydlige del af

Nørrejylland endelig *komme til krylten*. Fra Sønderjylland er udtrykket derimod ikke afhjemlet.

Formerne på *-en(s)* kan tyde på, at der bag ordet ligger et udsagnsord *krylt(r)e sig*, *krylt(r)es* el. lign., der så er omdannet til et navneord ved hjælp af endelsen *-en* eller *-ende(s)*. Netop i forbindelsen *komme til ...* har vi også i forvejen udtryk (fra Vendsyssel) som *komme til daskendes*, *komme til listendes* (= komme daskende, listende af sted).

Parallelt med *komme til krylt* er der faktisk stedvis optegnet udsagnsordet *at krylte sig* (f.eks. fra Thy: *di hår krylte dæm en kromm* = de er kommet sig en smule). Og stedvis i østjysk kan *krylte* betyde 'krybe, kravle, gå dårligt'. Måske er det – som antaget i Ordbog over det danske Sprog ("den store danske ordbog") – denne sidste betydning, der ligger bag udtrykket *komme til krylt*: fra at være helt affældig er det dog et fremskridt, når man kunne krybe af sengen.

Tolkningen kan hente støtte sydfra. For hvis vi bevæger os ned til trekantens Horsens–Esbjerg–Vejle (altså syd for *krylt*-området), møder vi et andet udtryk af samme art for at komme sig. Det hedder hernede *at komme til kritten* (eller, især mod vest: *til kratten*), og der er vist ingen tvivl om, at det er udsagnsordet *kritte*, der ligger bag. Men det bruges jo i udtryk som *at kritte ved* (= slæbe, hænge i), og det indgår i sammensætningen *krittebarre* (= trillebør – på hvilken man bakser af sted med tunge læs). Så også her er det nok de første mødige fjed ud af sengen, udtrykket går på.